GENERALINIO ADVOKATO
L. A. GEELHOED IŠVADA,
pateikta 2004 m. gruodžio 2 d. [1]

I — Įvadas

1. Šiuo pagal Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutarties (toliau – EAEB sutartis) 141 straipsnį pareikštu ieškiniu Europos Bendrijų Komisija tvirtina, kad nepateikusi jai bendrų duomenų apie radioaktyviųjų atliekų, susijusių su *Jason* reaktoriaus, esančio Grinvičo karališkajame jūrų koledže (*Royal Naval College*), sustabdymu, laidojimo planą Jungtinė Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystė pažeidė AE 37 straipsnį. Pagal šį straipsnį valstybės narės privalo Komisijai pateikti bendrus duomenis apie visus radioaktyviųjų atliekų laidojimo bet kokia forma planus.

2. Šioje byloje iškeliamas svarbus AE 37 straipsnio aiškinimo klausimas, t. y. ar šiuo straipsniu nustatytas įpareigojimas taikytinas kariniams tikslams naudojamų branduolinių įrenginių radioaktyviosioms atliekoms. Nors Komisija teigia, kad yra būtent taip, Jungtinė Karalystė, palaikoma Prancūzijos Respublikos, tvirtina, kad minėtas straipsnis taikomas tik civiliniams ir komerciniams tikslams naudojamų branduolinių įrenginių atliekoms.

3. Šioje byloje neginčijamos jokios su branduolinio reaktoriaus sustabdymu susijusios faktinės aplinkybės.

II — Faktai ir procesas

4. Nuo 1962 iki 1996 m. Jungtinės Karalystės Krašto apsaugos ministerija Grinvičo karališkajame jūrų laivyno koledže naudojo *Jason* reaktorių. Šiuo laikotarpiu jis buvo naudojamas jūrų laivyno ir laivų remonto personalo apmokymams branduolinės fizikos srityje ir kaip tyrimo priemonė remiant Krašto apsaugos ministerijos Karinio jūrų laivyno branduolinės plėtros programą. Pasibaigus minėtam laikotarpiui *Jason* buvo išmontuotas, gavus Jungtinės Karalystės Anglijos ir Velso aplinkos agentūros (*Environment Agency for England and Wales*), į kurią buvo pirmiau kreiptasi su prašymu, leidimą.

1 — Originalo kalba: anglų.

5. 1998 m. Jungtinė Karalystė pranešė Komisijai apie planuojamą *Jason* reaktoriaus sustabdymą. 1999 m. sausio 8 d. laišku Komisija paprašė Jungtinės Karalystės pateikti išsamią informaciją apie šį sustabdymą, kad nustatytų, kada turėtų būti pateikti „bendri duomenys", kurių reikalaujama pagal AE 37 straipsnį. 1999 m. kovo 5 d. laišku Jungtinė Karalystė atsakė mananti, kad kariniams tikslams naudojami įrenginiai nepatenka į EAEB sutarties taikymo sritį, ir dėl to neketinanti pateikti Komisijai jokių bendrų duomenų, kaip nustatyta AE 37 straipsnyje. Tačiau Jungtinė Karalystė pasisiūlė pateikti Komisijai Anglijos ir Velso aplinkos agentūros leidimą sustabdyti reaktorių ir šiai agentūrai pateiktą prašymą suteikti tokį leidimą.

6. 2001 m. sausio 30 d. oficialiu įspėjimu Komisija informavo Jungtinę Karalystę apie tai, jog ji mano, kad EAEB sutarties II antraštinės dalies 3 skyriaus nuostatos taikomos jonizuojančiai spinduliuotei, nepaisant jos šaltinio. Komisija nurodė Jungtinei Karalystei per du mėnesius nuo minėto pranešimo gavimo pateikti savo pastabas šiuo klausimu.

7. Savo 2001 m. kovo 30 d. atsakyme Jungtinė Karalystė teigė mananti, kad Europos atominės energijos bendrijos tikslas, kaip jį apibrėžia EAEB sutartis, yra skatinti branduolinės energijos naudojimą civiliniams ir komerciniams tikslams, išskyrus kariniams tikslams naudojamą branduolinę energiją. Jungtinės Karalystės manymu, tik kai kurie Sutarties skyriai gali būti taikomi gynybos veiklai.

8. 2001 m. gruodžio 21 d. Komisija pateikė Jungtinei Karalystei pagrįstą nuomonę dėl tariamo AE 37 straipsnio pažeidimo. Komisija paragino Jungtinę Karalystę įvykdyti pagrįstoje nuomonėje išdėstytus reikalavimus per du mėnesius nuo jos gavimo.

9. 2002 m. vasario 20 d. atsakyme Jungtinė Karalystė patvirtino savo poziciją, kad dėl to, jog kariniai įrenginiai nepatenka į EAEB sutarties taikymo sritį, pagal AE 37 straipsnį ji neprivalo pateikti Komisijai jokios informacijos.

10. Todėl Komisija pareiškė šį ieškinį, 2003 m. vasario 4 d. užregistruotą Teisingumo Teismo kanceliarijoje.

11. 2003 m. gruodžio 8 d. Teisingumo Teisme buvo pateiktas Prancūzijos Respublikos įstojimo į bylą paaiškinimas.

III — Taikytina teisė

12. Minėtos EAEB sutarties nuostatos yra svarbios vertinant, ar AE 37 straipsnis taikomas kariniams tikslams naudojamų branduolinių įrenginių atliekoms.

A — *EAEB sutarties II antraštinės dalies 3 skyrius*

13. AE 37 straipsnis yra EAEB sutarties II antraštinės dalies 3 skyriaus dalis. Šis skyrius, pavadintas „Sveikatos apsauga", buvo priimtas tam, kad būtų įgyvendinta ketvirtoji Sutarties konstatuojamoji dalis, pagal kurią valstybės narės, pasiryžusios „sukurti reikiamas sąlygas stiprios branduolinės pramonės plėtrai", norėjo „sukurti reikiamas saugos sąlygas, kad būtų pašalinta visuomenės gyvybei ir sveikatai kylanti grėsmė". Šioje byloje yra naudinga trumpai kartu išnagrinėti 3 skyriaus nuostatas, kad būtų galima susidaryti nuomonę apie tai, kokie įgaliojimai suteikiami EAEB sveikatos apsaugos srityje.

14. AE 30 straipsnyje teigiama, kad „Bendrijoje yra nustatomi pagrindiniai darbuotojų ir gyventojų apsaugos nuo jonizuojančiosios spinduliuotės keliamos grėsmės standartai".

15. Šie standartai visai neseniai buvo nustatyti Tarybos direktyvoje 96/29 [2]. Pagal AE 33 straipsnį valstybės narės privalo užtikrinti atitiktį šiems pagrindiniams standartams.

16. Pagal AE 34 straipsnį valstybė narė, kurios teritorijoje planuojami ypač pavojingi bandymai, imasi papildomų sveikatos apsaugos priemonių, dėl kurių ji pirma gauna Komisijos nuomonę. Tais atvejais, kai minėtieji bandymai gali sukelti padarinių kitų valstybių narių teritorijose, jiems reikalingas išankstinis Komisijos sutikimas.

17. Pagal AE 35 ir 36 straipsnius valstybės narės privalo užtikrinti atitiktį pagrindiniams standartams įsteigdamos centrus, kurie nuolat kontroliuotų radiacijos lygį, ir periodiškai informuoti Komisiją apie šį lygį. Komisijai

2 — 1996 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva 96/29/Euratomas, nustatanti pagrindinius darbuotojų ir gyventojų sveikatos apsaugos nuo jonizuojančiosios spinduliuotės saugos standartus (OL L 159, 1996, p. 1).

turi būti suteikta teisė patekti į tokius centrus ir patikrinti jų darbą bei veiksmingumą.

18. AE 37 straipsnyje nustatyta:

„Kiekviena valstybė narė Komisijai pateikia bendrus duomenis, susijusius su planuojamu radioaktyviųjų medžiagų laidojimu bet kokia forma, padedančius nustatyti, ar dėl planuojamų darbų nebus užteršti kitos valstybės narės vandens telkiniai, dirva ar oro erdvė.

Komisija savo išvadas pateikia per 6 mėnesius po konsultacijų su 31 straipsnyje nurodyta ekspertų grupe" [3].

19. AE 38 straipsnyje nustatyta Komisijos pareiga teikti rekomendacijas valstybėms narėms dėl oro, vandens ir dirvos radioaktyvumo lygio. Esant būtinybei Komisija gali išleisti direktyvą, kuria reikalaujama, kad atitinkama valstybė narė per Komisijos nustatytą laiką imtųsi visų būtinų priemonių, kad būtų nepažeisti pagrindiniai standartai ir užtikrintas taisyklių laikymasis [4]. Jei valstybė narė per nustatytą laiką nesiima vykdyti Komisijos direktyvoje nurodytų reikalavimų, Komisija ar bet kuri kita suinteresuota valstybė narė gali „nedelsiant" perduoti klausimą Teisingumo Teismui.

20. Galiausiai AE 39 straipsnyje nustatyta, kad įsteigus Jungtinį branduolinių tyrimų centrą (įsteigtą pagal AE 8 straipsnį) jo pagrindu įsteigiamas sveikatos apsaugos dokumentacijos ir tyrimų skyrius, kurio svarbiausias uždavinys – rinkti AE 33, 36 bei 37 straipsniuose nurodytus dokumentus ir informaciją [5] bei padėti Komisijai atlikti EAEB sutarties II antraštinės dalies 3 skyriuje nurodytus jos uždavinius.

3 — Nuo EAEB sutarties įsigaliojimo įvairios Komisijos rekomendacijos patikslino AE 37 straipsnio taikymo sritį, ypač frazių „radioaktyviųjų atliekų laidojimas" ir „bendri duomenys" reikšmę. Tarp jų yra 1999 m. gruodžio 6 d. Komisijos rekomendacija 1999/829/Euratomas dėl Euratomo sutarties 37 straipsnio taikymo (OL L 324, 1999, p. 23) ir 1990 m. gruodžio 7 d. Komisijos rekomendacija 91/4/Euratomas dėl Euratomo sutarties 37 straipsnio taikymo (OL L 6, 1991, p. 16).

4 — Žr., pavyzdžiui, 2001 m. gruodžio 20 d. Komisijos rekomendaciją 2001/928/Euratomas dėl visuomenės apsaugos nuo radono poveikio geriamajame vandenyje (OL L 344, 2001, p. 85).

5 — Pažymėtina, kad nors šiuo atžvilgiu EAEB sutarties versijoje anglų kalba nurodomi AE 33, 36 ir 37 straipsniai, tekste tam tikromis kitomis kalbomis nurodomi AE 33, 37 ir 38 straipsniai.

21. Įsigaliojus EAEB sutarčiai, siekiant joje įtvirtintų sveikatos apsaugos tikslų, buvo priimta daug antrinės teisės aktų, pavyzdžiui [6]:

— 2003 m. gruodžio 22 d. Tarybos direktyva 2003/122/Euratomas dėl didelio aktyvumo uždarųjų radioaktyviųjų šaltinių ir paliktųjų šaltinių kontrolės [7],

— 1993 m. birželio 8 d. Tarybos reglamentas (Euratomas) Nr. 1493/93 dėl radioaktyviųjų medžiagų vežimo tarp valstybių narių [8],

— 1992 m. vasario 3 d. Tarybos direktyva 92/3/Euratomas dėl radioaktyviųjų atliekų vežimo iš vienos valstybės narės į kitą bei įvežimo ir išvežimo iš Bendrijos priežiūros ir kontrolės [9],

— 1990 m. gruodžio 4 d. Tarybos direktyva 90/641/Euratomas dėl komandiruotų darbuotojų, dirbančių kontroliuojamose zonose, kuriose jie gali būti veikiami jonizuojančiosios spinduliuotės apšvitos, apsaugos darbo metu [10], ir

— 1987 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (Euratomas) Nr. 3954/87, nustatantis didžiausius leistinus maisto produktų ir pašarų radiacinės taršos lygius po branduolinės avarijos ar kokio nors kito radiacinės avarijos atvejo [11].

B — *AE 24–28 straipsniai*

22. Vertinimui šioje byloje taip pat yra svarbūs EAEB II antraštinės dalies 2 skyriaus „Informacijos skleidimas“ 3 ir 4 skirsnių (atitinkamai „Saugumo nuostatos“ ir „Ypatingosios nuostatos“) AE 24–28 straipsniai. Iš esmės šiuose straipsniuose reglamentuojama speciali saugumo tvarka, taikytina informa-

6 — Kiti pavyzdžiai: Tarybos sprendimas Nr. 87/600/Euratomas dėl Bendrijoje nustatomos skubaus pasikeitimo informacija radiacinės avarijos atveju tvarkos (OL L 371, 1987, p. 76); 1989 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva dėl plačiosios visuomenės informavimo apie sveikatos apsaugai taikytinas priemones ir atliktinus veiksmus nepaprastosios radiologinės padėties atveju (OL L 357, 1989, p. 31); Tarybos direktyva 97/43/Euratomas dėl sveikatos apsaugos nuo jonizuojančiosios spinduliuotės pavojaus, susijusio su asmenų medicinine apšvita (OL L 180, 1997, p. 22).

7 — OL L 346, 2003, p. 57.

8 — OL L 148, 1993, p. 1.

9 — OL L 35, 1992, p. 24.

10 — OL L 349, 1990, p. 21.

11 — OL L 371, 1987, p. 11, su pakeitimais.

cijai, kurią Bendrija gauna vykdydama savo branduolinių tyrimų programą, jei atskleidus tokią informaciją „būtų pakenkta vienos ar kelių valstybių narių gynybiniams interesams".

23. Šią tvarką sudaro tam tikri Tarybos nustatyti saugumo lygmenys, kuriuos Komisija laikinai taiko tais atvejais, kai ji mano, jog atskleidus tam tikrą informaciją būtų pakenkta vienos ar kelių valstybių narių gynybiniams interesams (24 straipsnio 2 dalis). Tada Komisija šią informaciją perduoda valstybėms narėms, kurios „tokiomis pat priemonėmis laikinai užtikrina jos apsaugą". Valstybės narės turi tris mėnesius tam, kad praneštų Komisijai, ar jos norėtų toliau taikyti tokį pat informacijai laikinai taikomą saugumo lygmenį, pakeisti jį kitu ar išslaptinti informaciją. Pasibaigus šiam trijų mėnesių laikotarpiui, informacijai taikomas aukščiausias iš prašytųjų apsaugos lygmuo ir Komisija apie tai praneša valstybėms narėms.

24. Komisijos ar valstybės narės prašymu Taryba vienbalsiu sprendimu gali bet kada imti taikyti kitą saugumo lygmenį arba išslaptinti informaciją. Tačiau, prieš priimdama sprendimą valstybės narės prašymu, Taryba turi gauti Komisijos nuomonę.

25. AE 24 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad AE 12 ir 13 straipsnių nuostatos dėl informacijos, kuria Bendrija turi įgaliojimus disponuoti, informacijai, kuriai yra nustatytas apsaugos lygmuo, taikomos tik ribotomis aplinkybėmis ir su sąlyga, kad „imamasi reikiamų apsaugos priemonių".

26. Pagal AE 25 straipsnio 1 dalį valstybės narės, informuodamos apie paraišką patentui ar naudingajam modeliui, susijusiam su branduoliniu objektu (kaip reikalaujama pagal AE 16 straipsnį), gauti arba pranešdamos tokios paraiškos turinį, prireikus atkreipia dėmesį į būtinybę gynybos sumetimais taikyti tam tikrą saugumo lygmenį, kartu nurodydamos galimą tokio lygmens taikymo trukmę. Komisija ir valstybės narės imasi priemonių, atitinkančių saugumo lygmenį, kurio reikalauja kilmės valstybė. Nors Komisija tokius pranešimus taip pat gali perduoti „bendrosioms įmonėms", kaip nustatyta EAEB sutarties 5 skyriuje, arba per valstybę narę – kitiems asmenims ar įmonėms, veikiantiems tos valstybės teritorijoje, AE 25 straipsnio 2 dalyje teigiama, kad „minėtieji pranešimai visais atvejais gali būti perduodami tik kilmės valstybei sutikus" ir kad atsisakymas duoti tokį sutikimą gali būti grindžiamas gynybiniais motyvais.

27. AE 26 straipsnyje nustatyta, kad tais atvejais, kai informacija, saugoma patentų, paraiškų patentams gauti, laikinai saugomų patentų teisių, naudingųjų modelių arba paraiškų naudingiesiems modeliams gauti, yra įslaptinama pagal AE 24 ir 25 straipsnių nuostatas, valstybės, paprašiusios tokio įslaptinimo, negali atsisakyti leisti paduoti tokius pat prašymus kitose valstybėse narėse. Tačiau „kiekviena valstybė narė imasi reikiamų priemonių, kad užtikrintų minėtųjų teisių ir paraiškų saugumą tos valstybės įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka".

28. Be to, pagal AE 26 straipsnio 2 dalį Bendrijai nepriklausančiose valstybėse paraiškos, susijusios su informacija, įslaptinta pagal 24 straipsnio nuostatas, negali būti paduodamos, išskyrus tuos atvejus, kai tam gaunamas vieningas valstybių narių pritarimas.

29. Galiausiai AE 28 straipsnyje teigiama, kad, be kita ko, jei gynybiniais motyvais įslaptinti patentai ar naudingieji modeliai, apie juos pranešus Bendrijai, yra netinkamai naudojami arba tampa žinomi neįgaliotam asmeniui, Bendrija atlygina dėl to patirtą žalą.

30. II antraštinės dalies 2 skyriaus 3 skirsnyje reglamentuota saugumo tvarka yra įgyvendinta Tarybos reglamentu (Euratomas) Nr. 3, įgyvendinančiu Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutarties 24 straipsnį [12]. Šio reglamento tikslas ir sistema paaiškinami jo preambulėje, „kadangi turi būti įgyvendintos kiekvieno saugumo lygmens, taikomo informacijai, kurią atskleidus būtų pažeisti vienos ar kelių valstybių narių gynybiniai interesai, saugumo priemonės ir kadangi tos priemonės turi būti naudojamos Komisijai vykdant tokios informacijos dalyko ir asmenų bei įmonių, kuriems tokia informacija turi būti perduota valstybių narių teritorijoje, priežiūrą".

31. Šiame reglamente toliau nustatoma, kad AE 24 ir 25 straipsniuose minima informacija, pavadinta „Euratomo slapta informacija", įslaptinama pagal vieną iš keturių saugumo lygmenų skalių:

— *Euro — Top Secret*: neteisėtas informacijos atskleidimas sukeltų ypač sunkius padarinius vienos arba kelių valstybių narių gynybiniams interesams,

12 — OL 17, 1958, p. 9406.

— *Eura — Secret*: neteisėtas informacijos atskleidimas sukeltų sunkius padarinius vienos arba kelių valstybių narių gynybiniams interesams,

— *Eura — Confidential*: neteisėtas informacijos atskleidimas pažeistų vienos arba kelių valstybių narių gynybinius interesus,

— *Eura — Restricted*: neteisėtas informacijos atskleidimas paveiktų vienos arba kelių valstybių narių gynybinius interesus, tačiau reikalingas mažesnis saugumo laipsnis negu *Eura — Confidential* lygmens dokumentams [13].

32. Pagal to paties reglamento 9 straipsnį šie saugumo lygmenys taikomi „tik tada, kai griežtai būtina".

33. Kiekviena valstybė narė skiria oficialų organą, atsakingą už šiame reglamente nustatytų saugumo priemonių taikymą savo jurisdikcijai priklausančioje teritorijoje [14]. Galimybė susipažinti su Euratomo slapta informacija gali būti suteikta tik tinkamai įgaliotiems asmenims, kuriems buvo pritaikyta reglamente nustatyta patikros procedūra [15].

34. Apskritai sistema pašalina riziką, kad jautri su gynyba susijusi informacija bus įslaptinta saugumo lygmeniu, kurį valstybė narė manys esant pernelyg žemą. Tačiau tokiai saugumo kontrolei galioja principas, pagal kurį saugumo lygmenys informacijai turėtų būti suteikiami tik tiek, kai tai yra „griežtai būtina".

C — *AE 13 straipsnis*

35. AE 13 straipsnis yra EAEB sutarties II antraštinės dalies 2 skyriaus, įtvirtinančio informacijos, kuria Komisija pagal EAEB sutartį yra įgaliota disponuoti, skleidimo sistemą, dalis. Jame nustatoma, kad valstybėms narėms, asmenims ir įmonėms Komisija perduoda Bendrijos gaunamą informa-

13 — EAEB Tarybos reglamento Nr. 3 10 straipsnis.

14 — 7 straipsnis, ten pat.

15 — 14–16 straipsniai, ten pat.

ciją, kuriai netaikomos AE 12 straipsnio nuostatos – t. y. visą informaciją, išskyrus patentus, laikinai saugomas patentų teises, naudinguosius modelius ar patentų paraiškas, kurių savininkė yra Bendrija.

36. Šioje byloje svarbi minėto straipsnio nuostata, reglamentuojanti konfidencialiai informacijai taikytinas procedūras. Šiame straipsnyje teigiama:

„Tačiau Komisija, teikdama tokią informaciją, gali reikalauti laikyti ją konfidencialia ir neperduoti jos trečiosioms šalims.

Komisija neturi teisės teikti informacijos, pavyzdžiui, vadinamosios slaptos informacijos, kuri buvo gauta nustačius sąlygą, jog jos naudojimas ar skleidimas bus ribojamas, nebent Komisija užtikrintų, kad bus laikomasi tokių apribojimų."

D — *AE 84 straipsnis*

37. AE 84 straipsnis yra II antraštinės dalies 7 skyriaus, kuriame pagal EAEB sutartį nustatyta „saugumo kontrolė" rūdoms, pirminėms medžiagoms ir specialioms skiliosioms medžiagoms, dalis. Pagal šią sistemą Komisija privalo „kontroliuoti" tam tikrą branduolinę veiklą valstybėse narėse, kad neleistų nukrypti nuo jų vartotojų deklaruotos panaudojimo paskirties ir kad būtų laikomasi nuostatų dėl tiekimo ir saugumo įsipareigojimų, Bendrijos prisiimtų pagal susitarimą su trečiąja šalimi ar tarptautine organizacija (AE 77 straipsnis). Šiuo tikslu Komisija, pavyzdžiui, privalo reikalauti, kad būtų saugomi ir pateikiami darbiniai įrašai (AE 79 straipsnis), ir gali siųsti inspektorius į valstybes nares (AE 81 straipsnis).

38. AE 84 straipsnio trečiojoje pastraipoje nustatyta, kad ši saugumo kontrolė netaikoma medžiagoms, „skirtoms gynybos reikmėms, kurios tuo tikslu yra specialiai apdorojamos arba jau yra tokiu būdu apdorotos ir pagal eksploatacijos planą yra laikomos ar saugomos kariniame objekte".

E — *AE 192 straipsnis*

39. AE 192 straipsnyje valstybėms narėms nustatoma bendra pareiga lojaliai bendradarbiauti, analogiška įtvirtintajai EB 10 straips-

nyje: „Kad užtikrintų šios Sutarties ir Bendrijos institucijų nustatytų pareigų vykdymą, valstybės narės imasi visų atitinkamų bendrų ir specialių priemonių. Jos padeda atlikti Bendrijos uždavinius. Jos nesiima jokių priemonių, kurios gali trukdyti siekti šios Sutarties tikslų".

F — *AE 194 straipsnis*

40. Kita svarbi nuostata – tai AE 194 straipsnis, esantis EAEB sutarties V antraštinėje dalyje („Bendrosios nuostatos"). Šiame straipsnyje nustatyta griežta slaptumo pareiga visiems asmenims, kurie dėl savo pareigų arba viešų ar privačių ryšių su Bendrijos institucijomis, objektais arba su bendrosiomis įmonėmis sužino „apie faktus, informaciją, žinias, dokumentus ar objektus, kuriems yra taikoma" valstybės narės ar Bendrijos institucijos saugumo sistema [16]. Be to, pagal AE 194 straipsnio 2 dalį valstybės narės „imasi visų reikiamų priemonių", kad sudarytų galimybes palaipsniui sukurti „kuo vienodesnę ir visapusiškesnę apsaugos sistemą". Kaip jau esu pažymėjęs, tokios informacijos, kurią Bendrija gavo pagal savo tyrimų programą, saugumo sistemos pagrindai buvo įtvirtinti reglamente Nr. 3 [17].

G — *EB 296 straipsnis*

41. Paskutinis šios bylos teisinio pagrindo elementas yra EB 296 straipsnio 1 dalis, kurioje teigiama:

„Šios Sutarties nuostatos nekliudo taikyti šių taisyklių:

a) jokia valstybė narė neprivalo teikti informacijos, kurios atskleidimą ji laiko prieštaraujančiu gyvybiniams savo saugumo interesams;

b) kiekviena valstybė narė gali imtis priemonių, kurias mano esant būtinas apsaugoti gyvybiniams savo saugumo interesams, susijusiems su ginklų, amu-

16 — Šios pareigos pažeidimai turi būti laikomi valstybės narės įstatymų „dėl veiksmų, žalingų valstybės saugumui, ar dėl profesinių paslapčių atskleidimo" pažeidimu, ir visi valstybės narės jurisdikcijoje esantys asmenys, kurie pažeidžia šią nuostatą, prašant bet kuriai suinteresuotajai valstybei narei ar Komisijai, turi būti patraukti baudžiamojon atsakomybėn.

17 — Minėtame šios išvados 30 punkte.

nicijos ir karinės paskirties medžiagų gamyba ar prekyba; šios priemonės neturi kenkti gaminių, kurie nėra specialiai skirti karo tikslams, konkurencijos bendrojoje rinkoje sąlygoms."

taikomos visiems ypač pavojingiems kariniams ir civiliniams bandymams". Komisija teigia, kad būtent remdamasi šiuo pareiškimu Prancūzijos vyriausybė jai pranešė apie septintajame dešimtmetyje jos vykdytus branduolinius bandymus Sacharos dykumoje.

IV — Šalių pastabos

44. Antra, Komisija nurodo dvi Europos Parlamento rezoliucijas, priimtas tuo metu, kai buvo vykdomi branduoliniai bandymai Prancūzijos Polinezijoje 1995 m. Pirmojoje šių rezoliucijų Parlamentas teigia, kad jis [18]:

A — *Komisijos pastabos*

42. Komisija savo pozicijai, būtent kad AE 37 straipsnis taip pat taikomas karinių įrenginių radioaktyviosioms atliekoms, pagrįsti pateikia šias pagrindines pastabas.

„10. Mano, jog branduolinių ginklų bandymai turi būti laikomi „ypač pavojingais bandymais" pagal EAEB sutarties 34 straipsnį; ragina Komisiją, Sutarčių sergėtoją, aiškiai nustatyti, kokie bandymai pagal šio straipsnio nuostatas turėtų būti laikomi „ypač pavojingais bandymais".

43. Pirma, Komisija tvirtina, kad Prancūzijos Respublika, kuri pasirašant EAEB sutartį buvo vienintelė valstybė narė, nusprendusi plėtoti branduolinius gebėjimus karinėje srityje, praeityje yra pripažinusi, jog EAEB sutarties II antraštinės dalies 3 skyrius taip pat taikomas karinio pobūdžio radiaciniams pavojams. Pagrįsdama šį argumentą Komisija mini 1957 m. Prancūzijos užsienio reikalų ministro pareiškimą Prancūzijos *Assemblée Nationale*, kad „34 straipsnio nuostatos

11. Smerkia tai, kad Prancūzijos institucijos, prieš atlikdamos pirmąjį bandymą, nepateikė būtinų dokumentų Komisijai, kad ši galėtų ištirti klausimą, ar nepriklausomiems tarp-

18 — Rezoliucija dėl Prancūzijos branduolinių bandymų atnaujinimo (OL C 269, 1995, p. 61).

tautiniams ekspertams, kad šie galėtų įvardyti visas bandymų pasekmes sveikatai.

12. Apgailestauja, kad dėl to nebuvo pasiūlyta nuodugniai ir išsamiai ištirti galimų bandymų pasekmių aplinkai ar imtis su sveikata ir sauga susijusių priemonių ar veiksmų, tinkamai atsižvelgiant į EAEB sutartyje minimas didžiausias leistinas spinduliuotės dozes.

13. Ragina Komisiją visiškai ir nedelsiant taikyti EAEB sutarties 34 ir 35 straipsnius ir šiame kontekste kartu su nepriklausomais ir reikliais ekspertais ištirti informaciją apie Prancūzijos branduolinius bandymus <...>"

45. Antrojoje rezoliucijoje, kuria remiasi Komisija, Parlamentas teigia, kad jis [19]:

„8. Pritaria Komisijos nuomonei, kad Euratomo sutartis, ir ypač jos 34, 35 ir 36 straipsniai, iš esmės taikomi Sąjungos valstybių narių atliekamiems branduoliniams bandymams, kad 34 straipsnis taikomas kariniams bandymams ir kad branduoliniai bandymai pagal šį straipsnį gali būti vertinami kaip „ypač pavojingi bandymai <...>""

46. Trečia, Komisija remiasi Teisingumo Teismo pozicija sprendimuose *Parlamentas prieš Tarybą* [20] ir *Komisija prieš Tarybą* [21]. Komisija nurodo pirmajame šių sprendimų esantį Teisingumo Teismo teiginį, kad EAEB sutarties 30–39 straipsnių tikslas – užtikrinti „nuoseklią ir veiksmingą plačiosios visuomenės sveikatos apsaugą nuo jonizuojančiosios spinduliuotės keliamų pavojų, nepaisant jos šaltinio ir nepaisant to, kokios asmenų kategorijos yra paveikiamos tokios spinduliuotės" [22].

47. Antrojoje minėtų bylų Komisija, siekdama pagrįsti savo požiūrį, cituoja Teisingumo Teismo poziciją, kad:

„Euratomo sutarties II antraštinės dalies 3 skyrius įgyvendina tos Sutarties 2 straipsnio b punktą, kuriuo Bendrijai pavedama nusta-

19 — Rezoliucija dėl Komisijos pareiškimo, susijusio su branduoliniais bandymais (OL C 308, 1995, p. 106).

20 — 1991 m. spalio 4 d. Sprendimas (C-70/88, Rink. p. I-4529).

21 — 2002 m. gruodžio 10 d. Sprendimas (C-29/99, Rink. p. I-11221).

22 — 14 punktas.

tyti „vienodus saugos standartus, kad būtų apsaugota darbuotojų ir plačiosios visuomenės sveikata, ir užtikrinti jų taikymą". Viena vertus, akivaizdu, kad tokios apsaugos neįmanoma pasiekti nekontroliuojant kenksmingos spinduliuotės šaltinių. Kita vertus, Bendrija, veikdama sveikatos apsaugos srityje, turi nepažeisti valstybių narių kompetencijos, be kita ko, nustatytos pačios Euratomo sutarties II antraštinės dalies 3 skyriuje" [23].

B — *Jungtinės Karalystės ir Prancūzijos Respublikos pastabos*

48. Pagrįsdama savo argumentą, kad EAEB sutartis reglamentuoja branduolinės energijos plėtrą tik taikiais tikslais, Jungtinė Karalystė, palaikoma Prancūzijos Respublikos, pateikia šiuos pagrindinius argumentus.

49. Pirma, ji siekia remtis AE 1 straipsnyje nustatyto Bendrijos uždavinio apibrėžtimi. Šiame straipsnyje teigiama, kad EAEB uždavinys yra „sudarant būtinas sąlygas sparčiai kurti ir plėtoti branduolinę pramonę prisidėti prie gyvenimo lygio valstybėse narėse gerinimo ir santykių su kitomis šalimis plėtojimo". Jungtinė Karalystė pažymi, kad 2 straipsnyje išvardytos pareigos, tarp kurių yra ir vienodų saugos standartų, kad būtų apsaugota darbuotojų ir plačiosios visuomenės sveikata, nustatymas ir jų taikymo užtikrinimas, pagal AE 2 straipsnio tekstą yra nustatomos tam, kad Bendrija įgyvendintų „savo uždavinius". Anot Jungtinės Karalystės, tai reiškia, kad „Bendrijos įsipareigojimai sveikatos ir saugos srityje sudaro dalį jos įsipareigojimų plėtojant branduolinės energijos naudojimą civiliniams ir komerciniams tikslams". Todėl įrodinėjama, kad EAEB sutartis „visiškai netaikoma branduolinės energijos naudojimui gynybos reikmėms".

50. Antra, Jungtinė Karalystė tvirtina, kad jei EAEB sutartį būtų ketinta taikyti gynybos veiklai, „būtų būtinos tikslios išimtys dėl prieigos prie gynybinių įrenginių, ir tikrai būtų buvę būtina gauti jautrią informaciją gynybos klausimais". Jungtinė Karalystė tvirtina, kad Sutartyje nėra tokių išimčių, išskyrus AE 84 straipsnio trečiąją pastraipą [24]. Be to, Jungtinės Karalystės nuomone, iš šio straipsnio negalima daryti išvados, kad EAEB sutartis taikoma gynybos veiklai, nebent būtų taikoma išimtis. Jis skirtas tik „atriboti" civilinį ir karinį sektorius tais atvejais, kai gynybos institucijos iš civilinio arba komercinio branduolinio įrenginio gauna branduolinių medžiagų gynybos reikmėms. Kitaip tariant, anot Jungtinės Karalystės, AE 84 straipsnio tikslas yra nurodyti,

23 — 76 punktas.

24 — Žr. šios išvados 38 punktą.

kad saugumo kontrolė netaikoma medžiagoms nuo to momento, kai jos pradedamos perdirbti gynybos reikmėms.

51. Jungtinė Karalystė trečiu argumentu teigia, kad EAEB sutartyje nėra EB 296 straipsniui analogiškos nuostatos, t. y. nustatančios, kad nė viena valstybė narė neprivalo teikti informacijos, kurios atskleidimas, jos manymu, prieštarautų gyvybiniams jos saugumo interesams. Anot Jungtinės Karalystės, „tai, kad tokios nuostatos nėra, tik patvirtina, jog Euratomo sutarties niekada neketinta taikyti branduolinės energijos naudojimui gynybos reikmėms". Kadangi EB 296 straipsnis yra esminė valstybių narių saugumo interesų garantija, Jungtinės Karalystės nuomone, analogiškos nuostatos nebuvimas EAEB sutartyje yra nepataisoma „spraga", neleidžianti šios Sutarties taikyti gynybos sektoriui. Panašiai Jungtinė Karalystė įrodinėja, kad į EB 39 straipsnio 4 dalį panašios nuostatos, pagal kurią darbui valstybės tarnyboje netaikomas laisvo darbuotojų judėjimo principas, nebuvimas AE 96 straipsnyje [25] branduolinės energijos srityje „vertas dėmesio ir atitinka tvirtinimą, kad Euratomo sutartis netaikoma gynybos veiklai." Jungtinė Karalystė taip pat ginčija Komisijos pasirinktą sprendimų *Land de Sarre* [26], *Parlamentas prieš Tarybą* [27] ir *Komisija prieš Tarybą* [28] aiškinimą.

52. Galiausiai Komisija nurodo tam tikras pasekmes, kurios, jos teigimu, atsirastų, jei būtų laikoma, kad AE 37 straipsnis yra taikomas gynybos veiklai [29]. Pavyzdžiui, ji įrodinėja, kad duomenų apie radioaktyviųjų atliekų srautus atskleidimas galėtų suteikti pagrindą „atvirkštinei inžinerijai", t. y. branduolinių variklių ir ginklų sistemų kūrimui iš atliekų srautų, susidarančių dėl reaktyvinių sistemų veikimo ar sustabdymo ir dėl ginklų sistemų sustabdymo, sudėties. Panašiai ji tvirtina, kad dėl to, jog sustabdomi reaktoriai gali būti tokie pat kaip ir vis dar veikiantys reaktoriai, su reaktoriaus sustabdymu susijusių duomenų atskleidimas gali atskleisti vis dar veikiančių reaktorių pajėgumus.

53. Kaip analogija šiuo atžvilgiu Jungtinė Karalystė remiasi savo 1993 m. Radioaktyviųjų medžiagų įstatymu (*Radioactive Substances Act*), kuriame nustatomas viešo

25 — AE 96 straipsnyje teigiama: „Valstybės narės panaikina visus pilietybės pagrindu taikomus apribojimus, pažeidžiančius bet kurios iš valstybių narių piliečių teisę užimti profesionalaus darbuotojo pareigas branduolinės energetikos srityje, tai teisei taikant apribojimus, grindžiamus pagrindiniais visuomenės interesų apsaugos politikos, visuomenės saugumo ir sveikatos apsaugos reikalavimais".

26 — 1988 m. rugsėjo 22 d. Sprendimas (187/87, Rink. p. 5013).

27 — Minėtas šios išvados 46 punkte.

28 — Minėtas šios išvados 46 punkte.

29 — Žr. Jungtinės Karalystės pastabas dėl Prancūzijos Respublikos įstojimo į bylą pareiškimo.

radioaktyviųjų medžiagų registro įkūrimas ir išlaikymas. Jungtinė Karalystė pažymi, kad jos Valstybės sekretorius gali duoti nurodymus dėl informacijos, kuri neturėtų būti įtraukta į registrą nacionalinio saugumo sumetimais, kategorijų. Be to, gynybinių objektų kontrolės duomenis gali tikrinti tik Aplinkos agentūros arba Škotijos aplinkos apsaugos agentūros (*Scottish Environmental Protection Agency)* darbuotojai, kurių patikimumas tokiai užduočiai atlikti yra patikrintas. Anot Jungtinės Karalystės, jei EAEB sutartį būtų buvę ketinta taikyti gynybos veiklai, į ją būtų buvusios įtrauktos lygiavertės specialios nuostatos.

V — Vertinimas

54. Pagrįsdama pirmiau paminėtus argumentus, Prancūzijos Respublika taip pat remiasi Teisingumo Teismo sprendimu byloje 1/78, kuris, jos manymu, turi būti aiškinamas kaip konstatuojantis, kad „EAEB sutartis netaikoma karinėms reikmėms skirtoms medžiagoms ir įrenginiams“ [30].

55. Prancūzijos Respublika taip pat nurodo tam tikrus atvejus nuo EAEB įkūrimo momento, kuriais ji įrodinėjo, kad EAEB sutartis netaikoma gynybos veiklai, įskaitant jos pareiškimus, pateiktus Pirmosios instancijos teismui byloje *Daniellson ir kt. prieš Komisiją* [31]. Prancūzijos Respublika neigia fakto, kad ji pateikė informaciją Komisijai apie jos branduolinius bandymus Polinezijoje 1995 metais, tinkamumą, tvirtindama, kad „tai buvo dialogo tarp Prancūzijos vyriausybės ir Komisijos dalis bei atsakas į pagrindinį skaidrumo poreikį“.

56. Akivaizdu, kad šioje byloje iškyla būtinybė išaiškinti AE 37 straipsnį: ar juo valstybėms narėms nustatytas įpareigojimas taikomas ir karinių įrenginių radioaktyviųjų atliekų laidojimo atveju?

57. Mano nuomone, šį klausimą svarbu pradėti nagrinėti atsižvelgiant į šias pirmines pastabas.

30 — 1978 m. lapkričio 14 d. Sprendimas (Rink. p. 2151).

31 — 1995 m. gruodžio 22 d. Nutartis (T-219/95 R, Rink. p. II-3051).

58. Pirma, šalių pareiškimuose pasirinktos pozicijos yra nesuderinamos. Komisija tvirtina, kad AE 37 straipsnis taikomas karinei veiklai, o Jungtinė Karalystė, palaikoma Prancūzijos Respublikos, įrodinėja, kad šis straipsnis bet kuriuo atveju netaikomas karinei veiklai. Pažymėtina, kad nė viena šalis savo pareiškimuose nenumatė „tarpinio varianto" ar „kompromisinio" sprendimo galimybės.

59. Antra, šioje byloje svarstomi interesai, kaip juos apibūdina šalys, yra aukščiausios kategorijos: viena, imperatyvūs valstybių narių nacionalinio saugumo interesai, antra, gyvybiškai svarbūs visuomenės sveikatos ir saugos interesai, taip pat ir aplinkos apsaugos interesai skirtingose valstybėse.

60. Darytina išvada, kad priėmus besąlygišką bet kuriai iš šalių palankų sprendimą tai neišvengiamai ir iš esmės neigiamai atsilieptų svarbiam interesui.

61. Mano nuomone, ypač svarbu į tai atsižvelgti sisteminiu ir istoriniu būdu aiškinant AE 37 straipsnį.

A — *Pažodinis aiškinimas*

62. Aiškinant šį straipsnį visiškai pažodžiui, akivaizdu, kad pagal jo tekstą jis taikomas ne tik civilinėms ir komercinėms reikmėms naudojamų branduolinių įrenginių, bet taip pat ir karinėms reikmėms naudojamų branduolinių objektų radioaktyviosioms atliekoms. Taigi valstybės narės privalo pateikti Komisijai „tokius bendrus duomenis apie *visus*[32] radioaktyviųjų atliekų laidojimo bet kokia forma planus", kad ji galėtų nustatyti, ar dėl tokio plano įgyvendinimo nebus radioaktyviai užteršta kitos valstybės narės teritorija. Kariniams įrenginiams nenustatyta jokios aiškios išimties. Tuo šis straipsnis skiriasi nuo kituose EAEB sutarties skyriuose esančių straipsnių, pavyzdžiui, AE 24 ir 84 straipsnių, kuriuose yra aiški nuostata dėl valstybės narės karinių interesų apsaugos.

63. Nors šis išskirtinai tekstu pagrįstas argumentas ir yra šiek tiek įtikinantis, jis nėra lemiamas šioje byloje. Siekiant teisingai aiškinti AE 37 straipsnį, jis turi būti išnagrinėtas atsižvelgiant ne tik į jo tekstą, bet taip pat ir į visos EAEB sutarties nuostatų bendrą

32 — Pažymėta autoriaus.

kontekstą, „atsižvelgiant į jos tikslus ir raidos stadiją tą dieną, kurią turi būti taikoma aptariama nuostata“ [33].

66. Taigi branduolinio sektoriaus svarbos suvokimas, kartu žinant, kad tai yra aiškiai atribotas sektorius, paskatino įkurti EAEB ir kartu su ja nustatyti bendrus įgaliojimus branduolinėje srityje.

B — *II antraštinės dalies 3 skyriaus sistema ir tikslai EAEB sutarties kontekste*

64. EAEB sutartimi, kaip yra paaiškinta jos preambulėje, siekta „<...> sukurti reikiamas sąlygas stiprios branduolinės pramonės plėtrai, kuri užtikrins gausius energijos išteklius, sudarys sąlygas modernizuoti techninius procesus ir kitais gausiais panaudojimo būdais prisidės prie jų tautos gerovės <...>“.

67. Tačiau aišku, kad EAEB sutarties tikslas nebuvo vien siekis plėtoti branduolinę pramonę. Sutarties autoriai atsižvelgė ir į siekį užtikrinti visuomenės sveikatą kaip sąlygą, be kurios branduolinio sektoriaus plėtra nebūtų įmanoma [35].

65. Vadinamojoje „*Spaak* ataskaitoje“, į kurią buvo įtrauktas Sutarties pagrindų planas [34], nustatyta:

„(Atominė energija) yra esminis išteklius, kuris ilgainiui gali būti panaudotas gamybos plėtrai bei atnaujinimui ir taikos sukūrimui.“

68. Šiuo tikslu, kaip pasakyta pirmiau, EAEB sutarties II antraštinės dalies 3 skyriumi buvo siekiama sukurti „saugumo sąlygas, būtinas pašalinti pavojų visuomenės gyvybei ir sveikatai“ (preambulės 4 konstatuojamoji dalis). Tai turėjo būti pasiekta nustatant „vienodus saugos standartus, kad būtų apsaugota darbuotojų ir plačiosios visuomenės sveikata, ir užtikrinti jų taikymą“ (AE 2 straipsnis).

33 — Šiuo klausimu žr. 1982 m. spalio 6 d. Teisingumo Teismo sprendimo *CILFIT ir kt.* (283/81, Rink. p. 3415) 20 punktą: „Turi būti nustatytas kiekvienos Bendrijos teisės nuostatos kontekstas ir ji turi būti aiškinama atsižvelgiant į Bendrijos teisės nuostatų visumą, į Bendrijos teisės tikslus ir jos raidos būklę tos dienos, kurią turi būti taikoma aptariama nuostata“.

34 — Užsienio reikalų ministrams skirta Mesinos konferencijos įkurto Tarpvyriausybinio komiteto ataskaita, Briuselis, 1956 m. balandžio 21 d., p. 99.

35 — 1956 m. paskelbtoje *Spaak* ataskaitoje aiškiai minimi įvykiai prieš 10 metų, atskleidžiantys „atomo galią baugnančia forma“ (minėta šios išvados 65 punkte, p. 99). Joje teigiama: „apsidraudimas nuo (branduolinės energijos) neapgalvoto panaudojimo pavojaus yra esminis. Branduolinė pramonė nesivystys tol, kol nebus nustatytos saugumo sąlygos, pašalinsiančios pavojų darbuotojų ir gyventojų gyvybei bei sveikatai“ (p. 100).

69. Tokiam tikslui pasiekti nustatyti toliau aprašyti būdai:

— valstybėms narėms privalomų pagrindinių minimalių saugos standartų, skirtų apsaugoti nuo jonizuojančiosios spinduliuotės, nustatymas (AE 30–33 straipsniai),

— reikalavimas, kad Komisija kontroliuotų ir iš anksto tvirtintų valstybių narių „ypač pavojingų bandymų" ar radioaktyviųjų atliekų laidojimo planus (AE 34 ir 37 straipsniai), ir

— kontrolė ir pranešimas Komisijai apie radioaktyvumo lygius ir Komisijos teisė leisti rekomendacijas valstybėms narėms šiuo klausimu (AE 35, 38 ir 39 straipsniai).

70. Kaip aprašyta pirmiau, įsteigus Europos atominės energijos bendriją visuomenės sveikatos apsaugos interesais branduolinėje srityje buvo priimta daug antrinės teisės aktų. Šiuose dokumentuose pastoviai pabrėžiama sveikatos apsaugos tikslo branduolinėje srityje svarba. Tokie dokumentai yra, pavyzdžiui, 1992 m. birželio 18 d. Tarybos rezoliucija 92/C 172/02 dėl branduolinės saugos technologinių problemų, kurioje Taryba pabrėžė „branduolinę saugą Europoje laikanti ypač svarbia, todėl prašanti valstybių narių ir Komisijos bendradarbiavimo branduolinėje srityje tikslą patvirtinti kaip pagrindinį ir prioritetinį Bendrijos tikslą <...>" [36].

71. Kitas pavyzdys yra 1994 m. kovo 21 d. Tarybos sprendimas 94/179/Euratomas, kuriame Taryba pažymėjo, kad „Europos atominės energijos bendrija buvo įsteigta saugos sąlygoms, reikalingoms pašalinti visuomenės gyvybei ir sveikatai kylančius pavojus, nustatyti" [37].

36 — OL C 172, 1992, p. 2. Taryba taip pat pažymėjo, kad „branduolinės saugos klausimas yra svarbus, ypač atsižvelgiant į gyventojų ir darbuotojų sveikatos apsaugą, taip pat ir aplinkos apsaugą nuo jonizuojančiosios spinduliuotės keliamos grėsmės, ir ypač į Europoje įvykusius plėtros procesus", ir paragino „Komisiją, nacionalines saugos institucijas, branduolinės saugos įvertinimo srityje besispecializuojančias institucijas, tyrimų ir taikomosios veiklos institucijas, branduolinėje srityje veikiančius gamintojus ir branduolinių įrenginių montuotojus Bendrijoje toliau aktyviai dalyvauti nusistovėjusiame ir tęstiniame konsultacijų ir bendradarbiavimo procese".

37 — 1994 m. kovo 21 d. Tarybos sprendimas 94/179/Euratomas, iš dalies keičiantis Sprendimą 77/270/Euratomas, suteikiantį Komisijai teisę suteikti Euratomo paskolas, siekiant prisidėti prie tam tikrų Bendrijai nepriklausančių valstybių atominių elektrinių saugumo ir efektyvumo gerinimo (OL L 84, 1994, p. 41). Taip pat žr. Komisijos rekomendaciją 1999/829/Euratomas, nustatančią reikalavimus Komisijai pagal šios išvados 3 išnašoje minėtą 37 straipsnį perduotinai informacijai, kurioje teigiama, kad 37 straipsnio tikslas yra užkirsti kelią „bet kokiai kitos valstybės narės radioaktyvios taršos galimybei", ir iš dalies pakeistus pasiūlymus dėl Tarybos direktyvų (Euratomas), nustatančių pagrindinius įpareigojimus ir principus branduolinių įrenginių saugos ir apšvitinto branduolinio kuro bei radioaktyviųjų atliekų saugaus tvarkymo srityje, KOM (2004) 526 galutinis.

72. Be to, EAEB sutarties tikslų sveikatos apsaugos srityje svarbą yra ne kartą pabrėžęs Teisingumo Teismas.

73. Pavyzdžiui, byloje *Parlamentas prieš Tarybą*[38] Teisingumo Teismui buvo pateiktas klausimas, ar AE 31 straipsnis buvo tinkamai pasirinktas kaip Reglamento Nr. 3954/87, nustatančio didžiausius leistinus maisto produktų ir pašarų radiacinės taršos lygius po branduolinės avarijos ar kokio nors kito radiacinės avarijos atvejo, teisinis pagrindas[39]. Tvirtindamas, kad iš tikrųjų tinkamas teisinis pagrindas yra EB 100a straipsnis, Parlamentas įrodinėjo, be kita ko, kad AE 30 ir paskesni straipsniai taikomi tik „pirminei" spinduliuotei, t. y. tiesiogiai atominėje elektrinėje ar tvarkant branduolinį kurą sukeltai spinduliuotei, o ne „antrinei" spinduliuotei, t. y. spinduliuotei, kuri visuomenę pasiekia netiesiogiai per užterštus maisto produktus ar pašarus.

74. Atmesdamas šį argumentą, Teisingumo Teismas plačiai išaiškino EAEB sutarties II antraštinės dalies 3 skyriuje nurodytą tikslą. Šis tikslas yra „<...> užtikrinti nuoseklią ir veiksmingą plačiosios visuomenės sveikatos apsaugą nuo jonizuojančiosios spinduliuotės keliamos grėsmės, nepaisant jos šaltinio ir tokios spinduliuotės paveikiamų asmenų kategorijų"[40].

75. Panašiai generalinis advokatas W. Van Gerven savo išvadoje minėtoje byloje aiškiai pabrėžė ypač svarbų sveikatos apsaugą reglamentuojančių EAEB sutarties nuostatų vaidmenį. Jo nuomone, EAEB sutarties 3 skyriaus tikslas yra užtikrinti „nuoseklią ir veiksmingą visuomenės sveikatos apsaugą nuo jonizuojančiosios spinduliuotės keliamos grėsmės"[41]. Pabrėždamas svarbą užtikrinti „EAEB sutarties nuostatų veiksmingumą", jis teigė:

„Kaip jau yra aišku, trys Parlamento argumentai grindžiami tuo, kad EAEB sutartis, o tiksliau jos 30 ir tolesniuose straipsniuose reglamentuojama sveikatos apsaugos politika turi būti laikoma ribotos taikymo srities politika. Negaliu sutikti su tokiu ribojančiu požiūriu. Iš tiesų, atsižvelgdamas į jonizuojančiosios spinduliuotės keliamą didelę grėsmę sveikatai, manau, kad EAEB sutarties 30 ir paskesni straipsniai turi būti aiškinami kaip įgaliojantys Bendriją nuolat ir veiksmingai apsaugoti visuomenės sveikatą[42].

Todėl manau, kad yra būtina EAEB sutarties 30 ir tolesnius straipsnius laikyti visiškai veiksmingais"[43].

38 — Minėtas šios išvados 46 punkte.
39 — Minėtas šios išvados 21 punkte.
40 — 14 punktas.
41 — 20 punktas.
42 — 23 punktas.
43 — 24 punktas.

76. Savo sprendime *Land de Sarre* Teisingumo Teismas pabrėžė, kad AE 37 straipsnis turi būti aiškinamas „atsižvelgiant į jo kontekstą ir tikslą EAEB sutarties sistemoje“ [44]. Teisingumo Teismas konstatavo, jog „siekiant užtikrinti, kad nuostata išsaugotų savo veiksmingumą“ [45], AE 37 straipsnį reikia aiškinti taip, kad bendri duomenys apie visus planus laidoti radioaktyviąsias atliekas turi būti pateikti Komisijai prieš valstybių narių kompetentingoms valdžios institucijoms išduodant leidimą jas laidoti.

77. Taigi tikslai, kuriais grindžiamas EAEB sutarties II antraštinės dalies 3 skyrius – visuomenės sveikatos bei aplinkos apsauga – nuo Sutarties įsigaliojimo momento buvo nuosekliai laikomi ypatingos svarbos tikslais [46].

C — *Gynybos sektoriaus režimas EAEB sutartyje*

78. Kitas žingsnis svarstant, ar AE 37 straipsnis, tinkamai jį aiškinant, taip pat taikomas karinių įrenginių radioaktyviosioms atliekoms, yra išnagrinėti gynybos sektoriui taikomą režimą EAEB sutartyje.

79. Pirmas aspektas, kurį reikia turėti omenyje, yra tai, kad sudarant Sutartį nė viena jos šalių nevykdė branduolinės veiklos kariniais tikslais. Iš tiesų tuo metu buvo tik trys branduolinės jėgos: Jungtinės Valstijos, Jungtinė Karalystė ir Tarybų Sąjunga. Taigi tuo metu nebuvo griežtai būtina nuspręsti, ar EAEB sutartis taikoma branduolinės gynybos sektoriui.

80. Tai nereiškia, kad rengdami Sutartį, šio klausimo neaptarė Bendrijos steigėjai. Reikia prisiminti, kad diskusijos vyko tarptautinių nusiginklavimo derybų kontekste, taip pat buvo bendro pobūdžio spėlionių, kad Prancūzijos Respublika svarsto galimybę prisi-

44 — Žr. šios išvados 51 punktą ir sprendimo 10 punktą.

45 — Ten pat, 19 punktas.

46 — Kitas to pavyzdys taip pat gali būti pateiktas iš EAEB sutarties sistemos, kurios 87 straipsnyje nustatoma: „Valstybėms narėms, asmenims ar įmonėms suteikiama neribota teisė naudoti ir sunaudoti teisėtai įsigytas specialias skiliąsias medžiagas, laikantis šios Sutarties jiems nustatomų įpareigojimų, ypač susijusių su saugumo kontrole, Agentūrai suteikiama pasirinkimo teise bei sauga ir sveikatos apsauga.“ Pažymėtina, kaip aptarta toliau, kad Sutarties nuostatose dėl saugumo kontrolės yra aiški išimtis dėl gynybos, o nuostatose dėl sveikatos apsaugos tokios išimties nėra. Tarptautiniu lygiu branduolinės saugos svarba pabrėžiama daugelyje dokumentų, įskaitant, pavyzdžiui, Tarptautinės atominės energijos agentūros Branduolinio saugumo konvenciją (OL L 318, 1999, p. 21).

jungti prie branduolinių karinių jėgų gretų [47]. Taigi galimas būsimos EAEB sutarties taikymas branduolinei gynybai tuo metu buvo politiškai jautrus klausimas [48].

81. Tačiau Sutarties parengiamuosiuose darbuose (*travaux préparatoires*) parašyta:

„Bendra ministrų nuomonė yra ta, kad svarbiau rasti sprendimą, būtinai nepašalinantį panaudojimo karinėms reikmėms galimybės, kartu užtikrinant, kad toks sprendimas negalėtų kelti pavojaus kontrolės sistemai, kuri pripažinta esminiu dalyku." [49]

82. Todėl Jungtinės Karalystės tvirtinimas, kad EAEB sutarties visiškai neketinta taikyti gynybos sektoriui, atrodytų nesuderinamas su Sutarties autorių tuometinių ketinimų įrodymais.

83. Be to, daugelyje kitų EAEB sutarties straipsnių aiškiai reglamentuojama karinio pobūdžio branduolinė veikla, ir juose matyti Sutarties autorių interesas nustatyti informacijos šioje srityje jautrų pobūdį bei jo paisyti.

84. Pirmą to pavyzdį galima rasti AE 24–28 straipsniuose, kuriuose, kaip pirmiau apibendrinta [50], reglamentuojama speciali saugumo tvarka, taikytina informacijai, kurią Bendrija įgijo dėl jos vykdomos branduolinių tyrimų programos, jei dėl tokios informacijos atskleidimo galėtų būti pažeisti vienos ar daugiau valstybių narių gynybiniai interesai. Šiuose straipsniuose išsamiai ir smulkiai reglamentuojamas saugumo režimas kartu su juos įgyvendinančiais antrinės teisės aktais skirtas užtikrinti, kad jautriai su gynyba susijusiai informacijai būtų suteikiamas atitinkamas slaptumo lygmuo, jei tai „griežtai būtina" valstybių narių gynybiniams interesams. Šios sistemos sėkmė priklauso nuo glaudaus Komisijos ir valstybių narių bendradarbiavimo.

85. Antrą EAEB sutarties autorių siekio numatyti su gynyba susijusią branduolinę

47 — Žr. pavyzdžiui 1956 m. M. Faure komentarą Prancūzijos vyriausybės vardu: „Jei Prancūzija nuspręstų toliau imtis karinio pritaikomumo veiklos ir paruošti bei susprogdinti bombą praėjus ketveriems metams, ji neketina atsisakyti konsultacijų su Jos partneriais ar Bendrijos kontrolės", cituota EAEB sutarties parengiamuosiuose darbuose (*travaux preparatoires*) (red. S. Neri ir H. Sperl, *Cour de Justice des Communautés européennes*, Liuksemburgas, 1072), p. 246.

48 — Iš tiesų *Spaak* ataskaitos autoriai, būtent būsimų EAEB narių delegacijos vadovai, laikėsi nuomonės, kad šį klausimą galima išspręsti tik aukščiausiu politiniu lygiu: „kai kurių valstybių galimybės naudoti atominę energiją karinėms reikmėms problema yra politinio pobūdžio ir viršija (autorių) įgaliojimus. (Autoriai) nemano turintys spręsti šią problemą šioje ataskaitoje", minėtoje šios išvados 65 punkte, p. 122.

49 — EAEB sutarties parengiamieji darbai (*travaux préparatoires*), p. XIX.

50 — Žr. 22, 23 punktus.

veiklą pavyzdį galima rasti AE 84 straipsnyje [51], kuriame, kaip pirmiau minėta, įtvirtinta EAEB sutarties 7 skyriaus išimtis dėl saugumo kontrolės tam tikroms medžiagoms, skirtoms gynybos reikmėms tenkinti. Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad tokios saugumo kontrolės taikymo išimtis nustatoma ne visoms gynybos reikmėms skirtoms medžiagoms, bet tik toms, kurios „yra specialiai apdorojamos arba jau yra taip apdorotos (gynybos reikmėms) ir pagal eksploatacijos planą yra laikomos ar saugomos kariniame objekte" [52]. Taigi būtų logiška daryti išvadą, kad pagal 7 skyrių saugumo kontrolė taikoma AE 84 straipsnio trečiosios pastraipos tekste nepaminėtoms su gynyba susijusioms medžiagoms.

86. Trečias Sutarties autorių siekio išsaugoti jautrios informacijos slaptumą pavyzdys, nors jis nėra aiškiai taikomas vien gynybos sektoriui, yra AE 194 straipsnis [53], kuriame nustatoma griežta slaptumo pareiga visiems, galintiems susipažinti su jautria branduoline informacija, įslaptinta pagal valstybės narės ar EAEB institucijos saugumo sistemos reikalavimus.

87. Panašiai AE 13 straipsnyje pagal šį straipsnį įgytos informacijos atveju Komisijai nustatoma pareiga užtikrinti šių apribojimų laikymąsi, atsižvelgiant į tokios informacijos naudojimo ir platinimo apribojimus (pvz., įslaptinta informacija) [54].

88. Kiekvienu atveju šie pavyzdžiai rodo, kiek jautriai Sutarties autoriai reagavo į poreikį išsaugoti branduolinės gynybos ir kitokias paslaptis. Kiekvienas jų rodo pusiausvyrą tarp, viena vertus, atitinkamo Sutarties skyriaus pagrindinio tikslo (pvz., informacijos platinimo) ir, kita vertus, valstybių narių teisėto intereso užtikrinti konfidencialumą gynybos sektoriuje ir kitur.

D — *Jungtinės Karalystės ir Prancūzijos Respublikos argumentai*

89. Nors šioje išvadoje aš aptariau šalių argumentus, manau, kad šie toliau aprašyti argumentai reikalauja atskiro dėmesio.

51 — Žr. šios išvados 37 ir 38 punktus.

52 — AE 84 straipsnio 3 dalis.

53 — Žr. šios išvados 40 punktą.

54 — Žr. šios išvados 36 punktą.

90. Pagrįsdama savo poziciją, Jungtinė Karalystė siekia, kaip buvo apibendrinta pirmiau, remtis AE 1 straipsnyje nustatyto Bendrijos uždavinio, „sudarant būtinas sąlygas sparčiai kurti ir plėtoti branduolinę pramonę, prisidėti prie gyvenimo lygio valstybėse narėse kilimo ir santykių su kitomis šalimis plėtojimo“ [55], apibrėžtimi.

91. Mano nuomone, šis argumentas nėra įtikinantis. Pirmiausia AE 1 straipsnio tekstas savaime nesuteikia pagrindo daryti išvados, kad EAEB sutartis netaikoma gynybos reikmėms naudojamai branduolinei energijai. Paprastai skaitant šį straipsnį, frazė „sudarant būtinas sąlygas sparčiai kurti ir plėtoti branduolinę pramonę“ nebūtinai reiškia, kad Sutartis jokiu būdu netaikoma kariniams įrenginiams. Nors, kaip paminėta pirmiau, vienas pagrindinių EAEB sutarties motyvų iš tiesų buvo skatinti civilinės ir komercinės branduolinės pramonės plėtrą valstybėse narėse, tai buvo nustatyta kartu su susirūpinimu užtikrinti tinkamus minimalius sveikatos apsaugos standartus branduoliniame sektoriuje [56].

92. Taigi, kaip pažymėta pirmiau, Taryba teigė, kad „Europos atominės energijos bendrija buvo įsteigta saugos sąlygoms, reikalingoms pašalinti visuomenės gyvybei ir sveikatai kylančius pavojus, nustatyti“ [57].

93. Bet kuriuo atveju, kaip jau esu aptaręs pirmiau, 1 straipsnio aiškinimas taip, lyg jis pašalintų bet kokią EAEB sutarties taikymo galimybę gynybos klausimams, ne tik prieštarautų *Spaak* ataskaitoje įtvirtintų Sutarties autorių ketinimų įrodymams, bet taip pat reikštų, kad Sutarties nuostatos, kuriose aiškiai reglamentuojamas jos taikymas gynybai, taptų nereikalingos ir netektų prasmės.

94. Be to, Prancūzijos Respublika iškelia Sprendimu 1/78 pagrįstą argumentą, teigdama, kad tame sprendime Teisingumo Teismas nustatė, jog „karinėms reikmėms skirtos medžiagos ir įrenginiai nepatenka į EAEB sutarties taikymo sritį“ [58].

95. Mano nuomone, toks minėto Teisingumo Teismo sprendimo aiškinimas nėra

55 — Žr. šios išvados 49 punktą.

56 — Taip pat, nors preambulėje pripažįstama, kad „branduolinė energija yra svarbus pramonės plėtros ir atnaujinimo šaltinis, padėsiantis siekti taikių darbų progreso“, taip paaiškinant pagrindinį Sutarties motyvą, tai neįrodo priešingai, kad autorių ketinimas buvo netaikyti Sutarties karinei veiklai.

57 — Šios išvados 71 punkte minėtas Sprendimas 94/179.

58 — Žr. šios išvados 54 punktą.

teisingas. Toje byloje Teisingumo Teismo buvo paprašyta priimti sprendimą dėl Tarptautinės atominės energijos agentūros Branduolinių medžiagų, įrenginių ir transporto fizinės saugos konvencijos atitikties EAEB sutarčiai. Teisingumo Teismo tvirtinimas, kuriuo rėmėsi Prancūzijos Respublika, konkrečiai ir aiškiai buvo grindžiamas tik AE 84 ir 86 straipsniais, bendrai lyginant Konvencijos ir Sutarties taikymo sritis [59]. Manau, jog Teisingumo Teismas neketino nustatyti bendro principo, kad EAEB sutartis savaime netaikoma gynybos reikmėms naudojamoms branduolinėms medžiagoms.

E — *Prancūzijos istorinės pozicijos ir Europos Parlamento rezoliucijų reikšmė*

96. Kaip jau minėjau pirmiau, Komisija savo pareiškimuose remiasi Prancūzijos Respublikos 1960 m. pranešimu Komisijai apie planus vykdyti branduolinius bandymus Sacharos dykumoje, taip pat ir keletu Europos Parlamento 1995 m. rezoliucijų, kuriose jis išreiškė požiūrį, kad EAEB sutartis, o ypač jos 34–36 straipsniai, iš esmės taikomi valstybių narių karinėje srityje atliekamiems branduoliniams bandymams [60]. Atsakydama Prancūzijos Respublika mini atvejus, įskaitant jos pareiškimus Teisingumo Teismui, kuriais ji neigė EAEB sutarties taikymą karinėje srityje.

97. Mano nuomone, nė vienas iš šių argumentų nėra lemiamas.

98. Pirmiausia valstybės narės vienašališkai pasirinkta pozicija negali turėti lemiamos reikšmės teisingam EAEB sutarties aiškinimui. Be to, Prancūzijos Respublikos pozicija šiuo klausimu nebuvo visiškai nuosekli nuo derybų dėl EAEB sutarties ir jos įsigaliojimo momento ir todėl, mano nuomone, į ją negali būti atsižvelgta vertinant nagrinėjamą klausimą.

99. Antra, šiuo atžvilgiu reikia atskirti teisės aktus, kuriuos Europos Parlamentas leidžia pats kaip bendrai leisti teisės aktus įgaliota institucija, ir išimtinai politinio pobūdžio Parlamento pareiškimus. Būtent pirmieji turi reikšmės Teisingumo Teismui, o antrųjų pobūdis nėra teisinis. Komisijos minėtos Parlamento rezoliucijos aiškiai patenka į antrųjų dokumentų kategoriją ir todėl negali

59 — Ten pat, 12 punktas.

60 — Žr. šios išvados 44–47 punktus.

turėti sprendžiamos reikšmės nagrinėjamu klausimu.

F — *Analogija su EB sutartimi*

100. Paskutinis svarbus aspektas aiškinant AE 37 straipsnį, mano nuomone, yra analogija su valstybių narių gynybos interesams taikomu režimu pagal EB sutartį [61]. Šiuo atžvilgiu EB 296 straipsnio 1 dalis turi reikšmės tiek, kiek ja siekiama išsaugoti valstybių narių esminius saugumo interesus dėl su gynyba susijusios informacijos teikimo, su sąlyga, kad „jokia valstybė narė neprivalo teikti informacijos, kurios atskleidimą ji laiko prieštaraujančiu gyvybiniams savo saugumo interesams".

101. Aišku, ši nuostata nereiškia, kad visa EB sutartis netaikoma gynybos srityje. Priešingai, šis straipsnis taikomas tik tais ypatingais atvejais, kai valstybė narė mano, kad dėl jai nustatyto įpareigojimo teikti tam tikrą informaciją „jos gyvybiniai saugumo interesai" būtų pažeisti.

102. Taigi, pavyzdžiui, tai nėra tas atvejis, kad EB sutarties XIX antraštinė dalis dėl aplinkos iš esmės netaikoma aplinkos apsaugos klausimams gynybos sektoriuje. Priešingai, ir siekiant EB 2 straipsnyje įtvirtinto „aukšto lygio aplinkos apsaugos" tikslo, darytina prielaida, kad priemonės, kurių imamasi siekiant aplinkosauginių tikslų, vienodai taikomos karinėje srityje, nebent tai prieštarautų gyvybiniams saugumo interesams – kaip nustatyta EB 296 straipsnyje – nes tokiu atveju išimtis dėl gynybos sektoriaus turi būti aiškiai nustatyta atitinkamuose teisės aktuose [62]. Panašiai yra ir pagal EB sutarties XI antraštinę dalį „Socialinė politi-

61 — Dėl kito pavyzdžio, kuriame analogija su EB sutartimi buvo panaudota aiškinant EAEB sutartį, žr. generalinio advokato W. Van Gerven išvados byloje C-70/88 (pirmiau minėtoje šios išvados 46 punkte) 23 punktą: „Nematau jokios teisėtos priežasties EAEB sutartimi nustatytos politikos taikymo sritį aiškinti pagal taisykles, kurios skiriasi nuo susijusių su EEB sutartimi reglamentuojamos politikos taikymo sritimi <...>". Mano nuomone, tokie motyvai taikyti analogiją su EEB sutartimi šioje byloje turi reikšmės, nepaisant EAEB sutarties nepriklausomo galiojimo principo (žr. EB 305 str.).

62 — Pavyzdžiui, karinių objektų atliekoms iš esmės nėra netaikoma 1975 m. liepos 1 d. Tarybos direktyva 75/442/EEB dėl atliekų (OL L 194, 1975, p. 39), ir kariniai objektai lygiai taip pat gali būti priskirtini „specialioms saugomoms teritorijoms" pagal 1992 m gegužės 21 d. Tarybos direktyvą 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL L 206, 1992, p. 7). Priešingai, 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyvos 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo (OL L 175, 1985, p. 40) (iš dalies pakeista 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB, OL L 156, 2003, p. 17) 1 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad „valstybės narės gali, jei taip numato nacionalinės teisės aktai, kiekvienu konkrečiu atveju nuspręsti netaikyti šios direktyvos projektams, rengiamiems nacionalinės gynybos tikslais, jei jos mano, kad toks taikymas turėtų neigiamą poveikį tokiems tikslams".

ka" ir XIII antraštinę dalį „Visuomenės sveikata" priimtų teisės aktų atveju [63].

103. Šiuo atžvilgiu tinka apsvarstyti Jungtinės Karalystės argumentą, kad analogiškos EB 296 straipsniui nuostatos nebuvimas EAEB sutartyje yra EAEB sutarties „spraga" ir tai reiškia, kad šios Sutarties niekada neketinta taikyti branduolinės energijos naudojimui karinėms reikmėms [64].

104. Nemanau, kad šis argumentas yra įtikinamas. Mano nuomone, jis grindžiamas neteisingu EAEB sutarties ir EB sutarties santykio vertinimu. Šis santykis yra toks, kad jei klausimai yra EAEB sutarties nuostatų ar pagal jas priimtų teisės normų dalykas, EB sutartis netaikoma. Todėl EB 305 straipsnio 2 dalyje nustatoma: „Šios Sutarties nuostatos nepažeidžia Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutarties nuostatų".

105. Tačiau svarbu ir tai, kad jei tam tikri klausimai nereglamentuojami EAEB sutartyje ar ją įgyvendinančiuose teisės aktuose, gali būti taikoma EB sutartis. Taip, pavyzdžiui, Teisingumo Teismas savo 1994 m. lapkričio 15 d. nuomonėje 1/94 sprendė klausimą dėl to, ar Europos Bendrija turi išimtinę kompetenciją sudaryti daugiašalius susitarimus dėl prekybos prekėmis, jei jie taikomi EAEB gaminiams. Cituodamas straipsnio, kuris dabar yra EB 305 straipsnis, 2 dalį, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad taip iš tikrųjų yra: „Kadangi Euratomo sutartyje nėra nuostatos dėl užsienio prekybos, nėra nieko, kas kliudytų pagal EB sutarties (133) straipsnį sudarytus susitarimus taikyti užsienio prekybai Euratomo gaminiais" [65].

106. Tai atitinka Teisingumo Teismo praktiką dėl EB sutarties ir EAEB sutarties santykio, suformuluoto EB 305 straipsnio

63 — Taigi, pavyzdžiui, 1989 m. lapkričio 30 d. Tarybos direktyva 89/654/EEB dėl būtiniausių darbovietei taikomų saugos ir sveikatos reikalavimų (OL L 393, 1989, p. 1) iš esmės taip pat taikoma karinėms darbovietėms.

64 — Žr. šios išvados 51 punktą.

65 — Rink. p. I-5267, p. 24.

1 dalyje panašiais žodžiais kaip ir EB 305 straipsnio 2 dalyje[66].

107. Mano nuomone, darytina išvada, kad EAEB ir EB sutarčių santykis neatskleidžia jokios „spragos", neva atsirandančios dėl to, kad EAEB sutartyje nėra EB 296 straipsniui analogiškos nuostatos. Priešingai, jei EAEB sutartis ir ją įgyvendinantys teisės aktai aiškiai nenustato valstybių narių gyvybinių saugumo interesų lygiaverčių saugumo garantijų, EB 296 straipsnyje įtvirtintos saugumo priemonės gali būti vienodai taikomos į EAEB sutarties taikymo sritį patenkantiems gaminiams. Todėl, mano nuomone, Jungtinės Karalystės argumentas šiuo klausimu yra netinkamas.

VI — Siūlomas AE 37 straipsnio aiškinimas

108. Vadovaudamasis pirmiau pateiktu EAEB II antraštinės dalies 3 skyriaus sistemos ir tikslų aiškinimu, taip pat gynybos klausimų reguliavimu visoje EAEB sutartyje, pateikiu tokią išvadą.

109. Kaip jau esu pažymėjęs, galimo EAEB sutarties taikymo gynybos veiklai klausimą vykstant deryboms dėl Sutarties aiškiai aptarė jos autoriai. Svarbu, kad *Spaak* ataskaitos autoriai pripažino, jog šio klausimo sprendimas reikalauja atidžiai įvertinti interesus: „Bendra ministrų nuomonė buvo ta, kad yra svarbiau surasti sprendimą, kuris galutinai nepašalintų panaudojimo karinėms reikmėms, kartu užtikrinant, kad toks sprendi-

66 — Žr., pavyzdžiui, sprendimą *Deutche Babcock* (1987 m. gruodžio 15 d. Sprendimas, 328/85, Rink. p. 5119), kuriame Teisingumo Teismas konstatavo, kad „pati EB 305 straipsnio 1 dalies formuluotė reikalauja, kad jis būtų aiškinamas kaip reiškiantis, kad jei klausimai nėra EAPB sutarties ar jos pagrindu priimtų teisės normų dalykas, EEB sutartis ir jai įgyvendinti priimtos nuostatos gali būti taikomos produktams, kuriems taikoma EAPB sutartis" (10 punktas). Generalinis advokatas Gordon Slynn savo išvadoje toje byloje pažymėjo, kad „EEB sutarties nuostatos ir juolab pagal jas priimti antrinės teisės aktai „neturi pažeisti" EAPB sutarties nuostatų ar „pažeisti" Europos atominės energijos bendrijos sutarties. Ar tai reiškia, kad EEB sutartis netaikoma anglims bei plienui ir kad pagal ją priimtuose teisės aktuose negali būti teisės normų dėl anglių bei plieno, ar reikšmė yra dar siauresnė? Mano nuomone, ši nuostata turi siauresnę reikšmę. Jei ketinimas būtų buvęs būtent toks, būtų labai paprasta teigti, kad EEB sutartyje nėra nieko, kas būtų susiję su anglių ir plieno produktais ar anglių ir plieno pramone. To nebuvo padaryta. Vietoj to nustatytas apribojimas – EEB sutarties nuostatos „negali pažeisti" ankstesnės Sutarties nuostatos, ypač nustatytose srityse. Aš tai suprantu taip, kad EEB sutartis gali būti taikoma anglims ir plienui, išskyrus tuos atvejus, kai klausimus reglamentuoja EAPB sutartis ar pagal ją priimtos teisės normos; jei šios normos reglamentuoja tam tikrus klausimus, EEB sutarties nuostatos netaikomos". Taip pat žr. 2004 m. liepos 1 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimą *Salzgitter prieš Komisiją* (T-308/00, Rink. p. II-1933, 62 punktas) ir 2002 m. rugsėjo 24 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Falck et Acciaierie di Bolzano prieš Komisiją* (C-74/00 P ir C-75/00 P, Rink. p. I-7869, 100 punktas). Priemonės, kurių buvo imtasi EB sutarties pagrindu po Černobylio katastrofos, taip pat įrodo šios Sutarties taikytinumą, nesant konkrečios nuostatos EAEB sutartyje: žr. sprendimą *Graikija prieš Tarybą* (C-62/88, Rink. p. I-1527, 17 punktas) ir šios išvados 46 punkte minėtą sprendimą *Parlamentas prieš Tarybą*.

mas nekeltų pavojaus kontrolės sistemai, pripažintai pirminės svarbos sistema“ [67].

110. Tokiu sprendimu išvengiama tikrai neigiamų „viskas arba nieko“ požiūrio pasekmių, kai vienas interesas – ar tai būtų visuomenės sveikata, ar nacionalinė gynyba – visomis aplinkybėmis tampa svarbesnis už kitą. Taigi kaip pasiekti tokią interesų pusiausvyrą praktikoje?

111. Pirma, iš aprašyto svarstymo aišku, kad EAEB sutarties nuostatos dėl saugos ir sveikatos yra ypač svarbios ir jas reikėtų aiškinti taip, kad būtų užtikrinta veiksminga visuomenės sveikatos apsauga [68]. Be to, kaip jau buvo įsitikinta, tvirtinimas, kad branduolinės gynybos sektorius savaime nepatenka į EAEB sutarties taikymo sritį, aiškinant Sutartį sisteminiu būdu, nėra pagrįstas [69].

112. Darytina išvada, kad 37 straipsniu valstybėms narėms nustatytas įpareigojimas Komisijai pateikti bendrus duomenis apie visus radioaktyviųjų atliekų laidojimo bet kokia forma planus iš esmės turėtų būti vienodai taikomas gynybos sektoriui. Dėl to valstybės narės atsisakymas pateikti visą informaciją, susijusią su karinėms reikmėms naudojamų radioaktyviųjų atliekų laidojimo planu, pagrįstas vien tuo, kad atliekos susijusios su gynybos veikla, neturėtų būti priimtinas.

113. Antra, taip pat aišku, kad taikant EAEB sutartį turi būti paisoma valstybių narių gyvybinių saugumo interesų. Todėl AE 37 straipsniu nustatytas įpareigojimas neturėtų būti taikomas tada, jei konkrečiu atveju valstybė narė mano, kad pateikus tam tikrą šiame straipsnyje reikalaujamą informaciją gali būti pažeisti jos gyvybiniai saugumo interesai.

114. Kitaip tariant, kiekvieno plano laidoti su gynybos veikla susijusias radioaktyviąsias atliekas atveju valstybės narės turėtų turėti teisę susilaikyti nuo informacijos pateikimo Komisijai tik tada, jei jos mano, kad tai yra visiškai būtina tam, kad būtų apsaugoti jų gyvybiniai gynybos interesai.

115. Atlikdamos šį vertinimą, valstybės narės turėtų atsižvelgti į savo pareigą pagal

67 — Žr. šios išvados 81 punktą.
68 — Žr. šios išvados 64–77 punktus.
69 — Žr. šios išvados 78–88 punktus.

AE 192 straipsnį lojaliai bendradarbiauti, kad „užtikrintų" EAEB sutarties pagrindu prisiimtų įsipareigojimų vykdymą [70]. Mano manymu, ši pareiga reikalauja, kad valstybės narės, atlikdamos vertinimą, įsitrauktų į atvirą ir dalykišką dialogą su Komisija tais atvejais, kai jos gynybos sumetimais ketina nepateikti tam tikrų duomenų. Tokiu atveju valstybė narė turėtų su Komisija aptarti, ar jos gynybos interesų apsauga galėtų būti užtikrinta mažiau kraštutinėmis priemonėmis nei visiškas informacijos nepateikimas.

116. Tokios priemonės galėtų būti, pavyzdžiui, pasinaudojimas saugumo kontrole, analogiška nustatytajai AE 24 straipsnį įgyvendinančiuose teisės aktuose, „įslaptinant" duomenis, t. y. taikant jiems atitinkamą saugumo lygmenį [71]. Valstybė narė ir Komisija taip pat galėtų susitarti, kad pakanka pateikti mažiau išsamius duomenis, nei to reikalaujama Komisijos reglamente Nr. 1999/829 [72], kurių Komisijai pakaktų nustatyti, ar dėl radioaktyviųjų atliekų laidojimo plano įgyvendinimo „nebus užteršti kitos valstybės narės vanduo, dirva ar oro erdvė", kaip nustatyta AE 37 straipsnyje.

117. Tokiu dialogu pagrįstu požiūriu, atskirai vertinant kiekvieną atvejį, išvengiama pavojaus, kuris kiltų aklai taikant 37 straipsnį gynybos sektoriui, kaip Jungtinė Karalystė teigė savo pareiškimuose [73]. Pavyzdžiui, svarbių gynybinio pobūdžio žinių, susijusių su informacija apie radioaktyviųjų atliekų srautų sudėtį, „atvirkštinės inžinerijos" pavojus būtų pašalintas, jei po atitinkamos valstybės narės ir Komisijos diskusijos tokie duomenys būtų priskirti atitinkamai aukštam saugumo lygmeniui ir būtų nepateikiami, tik jei tai absoliučiai būtina gynybos paslaptims apsaugoti.

118. Pridurčiau, kad tokia pusiausvyra analogiška tai, kurią nustato EB sutartis, iš kurios taikymo srities gynybos sektorius nėra savaime pašalintas, tačiau pagal kurią valstybės narės neprivalo pateikti informacijos, jei tai pažeistų gyvybinius nacionalinio saugumo interesus [74].

119. Galiausiai, kadangi pirmiau padaryta išvada yra atitinkamų Komisijos ir Jungtinės Karalystės pozicijų „tarpinis variantas", manau, kad būtų tinkama nurodyti kiekvienai šaliai padengti savo bylinėjimosi išlaidas šiame procese.

70 — Žr. šios išvados 39 punktą.

71 — Žr. šios išvados 22–33 punktus.

72 — Žr. šios išvados 18 punktą.

73 — Žr. šios išvados 52 punktą.

74 — Žr. šios išvados 100–102 punktus.

VII — Išvada

120. Atsižvelgdamas į pirmiau išdėstytas pastabas, laikausi nuomonės, kad Teisingumo Teismas turėtų:

— pripažinti, kad nepateikusi Komisijai bendrų duomenų apie radioaktyviųjų atliekų, susijusių su *Jason* reaktoriaus sustabdymu, laidojimo planą, kiek tai yra suderinama su gyvybiniais jos nacionalinio saugumo interesais, ir nepradėjusi dialogo su Komisija dėl to, ar jos gynybos interesai galėtų būti apsaugoti mažiau kraštutinėmis priemonėmis nei visiškas informacijos nepateikimas Komisijai, Jungtinė Karalystė pažeidė įsipareigojimus pagal AE 37 straipsnį,

— nurodyti kiekvienai šaliai ir į bylą įstojusiai šaliai padengti savo bylinėjimosi išlaidas.